

Aquest estiu ha tornat a l'actualitat, de la mà dels arqueòlegs, el coll de l'Albera que separa el Vallespir de l'Alt Empordà i que respon al nom de Panissars. Aquest estiu, en efecte, arqueòlegs designats per la Generalitat i per l'Administració de Catalunya Nord han dirigit excavacions realitzades en un conjunt monumental que conserva notables vestigis de la dominació romana. Pel coll de Panissars hi passava la Via Domitia; Pompeu el Gran hi va alçar els trofeus commemoratius de les seves victòries i Juli Cèsar, per la seva banda, hi féu construir un altar.

Però aquest fou després, i durant segles, el pas més utilitzat dels Pirineus fins que el camí es desplaçà cap al coll de Portús. Per això va tenir un paper rellevant en la història durant l'edat mitjana. Concretament, el 30 de setembre i l'1 d'octubre de 1285, va ser escenari de la batalla de les forces catalanes contra l'exèrcit de Felip III l'Ardit de França, el qual es retirava, ferit per la pesta, perseguit segons la llegenda per les mosques de Sant Narcís, després d'haver fracassat en el setge de Girona i en la croada contra Catalunya. Com va recordar Joan Saqués en la seva visita del mes d'agost als arqueòlegs, "la batalla de Panissars i la de les Formigues són les úniques que els catalans hem guanyat".

Panissars, més enllà de la batalla

Justament aquesta condició victoriosa del fet d'armes de Panissars -minuciosament descrit per Ramon Muntaner en la seva Crònica- el va convertir, al final del segle passat, en un dels temes emblemàtics de l'època, a mans del patriotisme empès per l'onada romàntica de la Renaixença. D'això en donen fe, entre moltes altres publicacions catalanes, els volums del Certamen de l'Associació Literària de Girona. En ells la gesta de Panissars és un tema recurrent, no sols de treballs històrics sinó, sobretot, d'abrandades composicions poètiques.

JOAN & JOSEP SEGUR

Ara que Panissars desperta fervors arqueològics és bo de saber que el millor poeta de l'indret es va dir Pere de Palol, avi de l'il·lustre arqueòleg del mateix nom. En efecte, en el certamen gironí de 1889, Pere de Palol fou premiat per una llarga composició poètica titulada *Girona per Aragó*. Era un relat acolorit del setge de Felip l'Ardit a la ciutat, on les tropes eren comanades per Ramon Folch de Cardona, capaç, segons Palol, "d'aixecar dobles muralles / amb les testes dels fellons". Els versos finals del poema eren aquests: "-Fins a reveure,